

УДК 130.1: 37 (366)

<https://orcid.org/0000-0001-7134-3674>

КРИТИЧНА ПЕДАГОГІКА \ НАРОДНА (ПОПУЛЯРНА) ОСВІТА: ВІД ДЕМАРКАЦІЇ ДО КОАЛІЦІЇ

І.О. Радіонова, доктор філософських наук, професор кафедри політології, соціології та культурології ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

Стаття присвячена аналізу теоретичних передумов і практичних наслідків об'єднання критичної педагогіки і народної (популярної) освіти у Великій Британії. Доводиться, що атмосфера кризи у суспільстві і освіті актуалізувала пошуки “критичної надії” щодо можливості трансформувати формальну та неформальну освіту. Підкреслюється, що спільні засадничі принципи і мета, навіть на фоні теоретичних дискусій, дозволяють у критичних умовах об'єднатися, як то сталося у Великій Британії. Наголошується значення широкої коаліції задля модернізації системи освіти.

Ключові слова: критична педагогіка, об'єднання “Гурт критична педагогіка/народна (популярна) освіта”, народна (популярна) освіта, модернізація системи освіти.

Постановка проблеми. Початок ХХІ століття поставив перед глобальним людством числені виклики, серед яких зростання нерівності як у глобальному світі в цілому, так й в кожному окремому суспільстві. Зростає нерівність й у доступі до якісної освіти. Шириться дискусія щодо нашого розуміння, якою повинна бути сучасна освіта. Глобальна фінансово-економічна криза 2008 року зробила розвинуті західні країни епіцентром струсу. Оцінюючи стан вищої освіти в Великій Британії після фінансово-економічної кризи, представники критичного напрямку філософування (критична педагогіка і народна (популярна) освіта (popular education)) підкреслюють, що важка економічна ситуація була використана для виправдання інтенсифікації праці викладачів, при цьому студенти, що вступають до вищих навчальних закладів мають нищі знання та навички (хоча й кращі оцінки) і убачають освіту як сервіс що надається споживачам. Саме атмосфера кризи у суспільстві і освіті актуалізувала пошуки “критичної надії” щодо можливості трансформувати формальну та неформальну освіту. Заради цієї надії представники критичної педагогіки і народної (популярної)

освіти об'єдналися у єдиний гурт (Critical Pedagogy/Popular Education Group). Модернізація системи освіти в Україні також актуалізує об'єднання всіх зацікавлених і включених в освітній процес. Отже досвід Великої Британії викликає значний інтерес.

Аналіз актуальних досліджень. Вітчизняні науковці приділяють значну увагу критичній педагогіці. В. Гайденко, І. Предборська звертаються до аналізу теорії П. Фрейре, основних положень гендерної педагогіки, проблеми відчуження знання у критичній педагогіці (Гайденко, 2006; Гендерна педагогіка, 2006; Гайденко, Предборська, 2005). Щодо народної освіти існують розбіжності у її тлумаченні. Так, Н.П. Павлик використовує термін популярна освіта (Павлик, 2016, с. 7), та розглядає її як составляючу неформального сегменту системи неперервної освіти. У подальшому аналізі неформального сегменту освіти він не звертається до засадничого для народної (популярної) освіти критичного ставлення до суспільного життя та намагання його змінити. І.В. Жарук, М.О. Голубева, О.М. Макаренко, С.А. Ємельяненко використовують термін народна (популярна) освіта, розглядаючи досвід popular education як освіти дорослих у Німеччині. При цьому знов розглядається загальна освіта протягом життя (культурна, економічна, інформаційна тощо) і професійна освіта протягом життя (Жарук, Голубева, Макаренко, Ємельяненко, 2014, с. 29) без акцентування критичної складової народної (популярної) освіти. Можливість і доцільність об'єднання цих двох напрямів у єдиний гурт (Critical Pedagogy/Popular Education Group) на терені Великої Британії залишилася поза увагою дослідників.

Мета даної статті проаналізувати теоретичні передумови і практичні наслідки об'єднання критичної педагогіки і народної (популярної) освіти у Великій Британії.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що як критична педагогіка, так й народна освіта широко представлені у глобальному світі. Ми зосередимо нашу увагу на представниках цих напрямів у Великій Британії і США (англо-американська традиція критичної педагогіки).

Англійська назва *popular education* протиставляє цю течію елітарній освіті вищого класу та вищого слою середнього класу. Народна (популярна) освіта є загальнопоширеною і загальнодоступною. Спільними для критичної педагогіки і народної (популярної) освіти є орієнтація на життєвий досвід учня, впевненість в репрезентації політики у освітньому просторі, боротьба з офіційними ієрархіями, розвиток критичного мислення, критична рефлексія щодо важливих тем суспільного життя та дія з метою його покращення. Однак не можна вважати народну (популярну) освіту і критичну педагогіку одним єдиним напрямом. Народна (популярна) освіта виходить за рамки звичних освітніх інституцій з метою максимальної адаптації до досвіду, тих хто навчається. Адже пропонується зустріч з тими, хто навчається не тільки на терені їхнього досвіду, а й у прямому сенсі у їхніх оселях, суспільному просторі і т. інш. Також представники народної (популярної) освіти не розрізняють позиції педагога й учня, підкреслюючи, що їхній досвід має рівне значення. Отже народна (популярна) освіта спирається на горизонтальний зв'язок замість звичних вертикальних ієрархій в освітньому просторі.

Необхідно відзначити відсутність чіткої концептуалізації терміну народна (популярна) освіта. Як зазначає Дж. Кроутер, термін народна освіта має числені інтерпретації відповідно до різновидів історичних традицій і культурних контекстів (Crowther, 2010, p. 16). Дійсно, якщо однією з засадничих ідей є фокусування на життєвому досвіді учасників, той прикладів народної (популярної) освіти буде безліч відповідно до зміни контекстів життєвого досвіду. П. Фрейре також уникав чіткої концептуалізації, намагаючись скоріш окреслити свої освітні цінності і ідеали (Фрейре, 2003). Конкретизуючи смисли народної (популярної) освіти Дж. Кроутер звертає увагу на її укоріненість у реальних інтересах і боротьбі простих людей, відверту критичність щодо статус-кво, відданість прогресивній соціальній і політичній зміні (Crowther, 2010, p. 16). Відсутність чіткого визначення притаманна і критичній педагогіці (Радіонова, 2005).

Процес народної (популярної) освіти має відповідати наступним загальним характеристикам: її навчальний план повинен виходити з конкретного досвіду і матеріальних інтересів людей у спільнотах опору і боротьби; її методи і практика навчання є колективними, сфокусованими на групі на відміну від індивідуального навчання та розвитку; вона намагається там, де це можливо просувати прямий зв'язок між освітою і соціальною дією (Crowther, 2010, p. 16–17).

Для народної (популярної) освіти засадничою є п'яти ступенева модель, запропонована Ріком Арнольдом. Пройдемо цими ступенями з представниками народної (популярної) освіти:

- навчання починається з досвіду чи знання учасників;
- після того, як учасники поділилися своїм досвідом, вони шукають моделі або аналізують цей досвід (що у ньому є спільним, а що різниться);
- намагаючись уникнути замкнутості на знаннях та досвіді, тих хто знаходиться у кімнати, учасники колективно додають або створюють нову інформацію чи теорію;
- учасникам необхідно випробувати те, чому вони навчилися: практикувати нові навички, розробляти нові стратегії і план дій;
- повертаючись у свої організації і до своєї повсякденної роботи, учасники застосовують у дії те, чому вони навчилися під час вокшопу (студії) (Arnold Rick, Bev Burke, Carl James, D'Arcy Martin, Barb Thomas, 1991, p. 48).

Критична педагогіка, як і народна (популярна) педагогіка, також фокусує свою увагу на життєвому досвіді учня. П. Макларен, один з найвпливовіших теоретиків критичної педагогіки, аналізує співвідношення “знання вулиць” і академічного знання. В умовах життя вулиці учні безпосередньо дістають інформацію й реагують на неї. У цьому випадку знання не є для них чимось таким, що вимагає розуміння, мова йде про емоційне переживання (McLaren P., 1995, p. 46). Академічне знання ґрунтується на раціоналізмі й логоцентризмі, є формально диференційованим. Не будучи включеним у життя учня, це знання лишається ізольованим і

абстрактним, не пов'язаним із бажанням. Для критичної педагогіки важливо, те що привнесення вуличного знання в освітні інститути можна розглядати як форму опору. Зауважимо, що критична педагогіка пропонує навчальний план, що фокусується на вивченні повсякденності, неформальної і популярної культури, історичних моделей влади, на суб'єктивності та ідентичності індивіда. Пропонується ввести поняття навчального плану й мас-медіа, і всієї культури в цілому. П. Макларен відстоює поняття *perpetual pedagogy* – постійної, вічної, всеохоплюючої педагогіки та її навчального плану (McLaren P., 1995, р. 22). Таким чином критична педагогіка інтер-претує педагогічну дійсність максимально широко, що дозволяє теоретикам цього напрямку об'єднатися з народною (популярною) педагогікою задля вирішення соціально-трансформаційних проблем через соціально-педагогічні практики.

С. Амслер звертає увагу на панування ідей неолібералізму у вищій освіті в Великій Британії. Можливість альтернативних підходів до вищої освіти взагалі не розглядається (Amsler, 2010, с. 22). Підкреслюючи значення суперечливих соціальних, культурних, політичних і економічних питань як основних для розуміння навчального плану, представники критичної педагогіки визнають за основну мету освіти створення умов для соціальної трансформації через конституювання студентів як політичних суб'єктів, що усвідомлюють свою історичну, расову, класову й гендерну приналежність і сутність сил, котрі формують їх життя. Саме освіта покликана мотивувати студентів боротися за людську свободу та емансипацію, а навчальний план і педагогічна практика містять у собі потенційну можливість заперечити існуючий порядок і замінити відносини підлеглості опором. Отже С. Амслер підкреслює важливість створення спільнот інтелектуальної і практичної дії задля “вирощування” альтернативних форм і методів освіти. Такою спільнотою і стало об'єднання критичної педагогіки і народної (популярної) освіти (Amsler, 2010, с. 22).

Особливу увагу критична педагогіка приділяє аналізу зв'язку між знанням і владою в демократичному суспільстві. Підкреслюючи особливу

критичну роль академічного знання, вона проблематизує підходи до визначення легітимності знання в рамках освітніх інститутів. Традиційно прийнято визначати академічне знання як аполітичне і підпорядковане тільки логіці науки і пошуку істини. І навпаки, у межах критичного напрямку дане питання визнається як зумовлене певними інтересами і суто політичне за своєю природою. Відповідно політичним є й визначення цінності того чи іншого знання в рамках навчального плану. Різні відповіді на питання про місце того чи іншого знання створюють різноманітні за своєю суттю академічні ландшафти. Особливої уваги з точки зору критичної педагогіки потребує аналіз систем понять і репрезентацій засобів масової інформації, які все більше впливають на конструювання іміджів та розуміння світу. Медіа наративи самі по собі є формою освіти, оскільки передають культурні знання, цінності та задають оптику бачення соціального світу. Вже немає сумніву, що медіа культура стала чи не найвпливовішим агентом соціалізації, який визначає соціальні ролі та соціальні очікування. При цьому критичні педагоги вважають за необхідне розрізнявати мас медіа основного потоку та альтернативні мас медіа. Підкреслимо, що ставлення до мас медіа основного потоку вкрай негативне. Вони начебто пропонують культурні репрезентації негативних стереотипів, загрожують культурному здоров'ю молоді.

Визначаючи свої завдання у дослідженні мас медіа, критична педагогіка має на меті перш за все проаналізувати конструювання медіа текстів, участь цих текстів у комунікації та метакомунікації, вплив, який медіа мають на аудиторію, здійснити текстуальний та семіотичний аналіз медіа артефактів. Тож медіа грамотність у критичній педагогіці постає як знання та розуміння форм та методів роботи мас медіа, їх функціонування на рівні повсякденності, а медіа грамотна людина постає як здатна критично аналізувати медіа та використовувати їх можливості (Kellner, 1998, p. 220). Доцільно визначити різні рівні медіа компетентності. Тоді ми дійсно зможемо зазначити, що всі люди здатні інтерпретувати культурні коди, з якими вони стикаються щодня, але їх медіа грамотність потребує культивування

когнітивних навичок аналізу, інтерпретації та критики.

Народна (популярна) педагогіка також звертається до завдань оновлення демократії в Великій Британії. Так, представляючи програму публічної демократичної освіти в Шотландії, Дж. Кроутер підкреслює, що її мета заохочувати людей розуміти демократію як соціальний і культурний процес, якому навчаються і повинні постійно перенавчатися, також як і політичні процедури і інститути. Напротывагу громадянській освіті, що пропонується урядом Великої Британії, з її інтенцією “вчити людей як бути хорошими громадянами”, народна (популярна) педагогіка намагається стимулювати і надати ресурси для розвитку критичної і рефлексивної культури демократичної дискусії і дебатів (Crowther, 2010, с. 17).

Critical Pedagogy/Popular Education Group об’єднала теоретиків, політичних активістів, артистів і народних педагогів заради прогресивної освіти з метою соціальної зміни. Спільним для них є визнання глибокої несправедливості, дегуманізації та атаки людської гідності в багатьох сферах життя засновників групи, та життя тих, хто є менш привілейованим ніж засновники групи. Цей гурт з’єднав працюючих як у формальних освітніх інституціях, так і поза межами. Мета цього гурту, підкреслюють засновники у своєму програмному документі, дати змогу залученим у соціальну трансформацію і політичну боротьбу у формальній і неформальній освіті об’єднати їх знання (Critical Pedagogy/Popular Education Group, 2010, р. 11–12).

Серед специфічних завдань діяльності гурту: розвивати педагогіки залучення, життя та надії, з метою порушити бар’єри між неформальною і формальною освітою, щоб знов з’єднати їх і зробити можливою прогресивну зміну; переосмислити університет як радикально демократичний соціальний і політичний інститут; змінити індивідуалізовану атомізацію, інструментальне та фаталістичне мислення, що пропонується неолібералізмом під гаслом “не існує альтернативи”; з’єднати активізм поза межами академічних закладів та у них самих, академічну теорію і практику життя з метою поліпшення світу; використовувати досвід інших інститутів, рухів, груп зі спільними

поглядами; розвивати незалежну спільноту тих, хто працює заради соціальної справедливості і сталого майбутнього (Critical Pedagogy/Popular Education Group, 2010, p. 12–13).

Підкреслимо, що об'єднання відбулося заради спільних дій, при цьому теоретичні розбіжності безперечно залишаються. На думку засновників гурту значна низка питань залишається дискусійною. Серед них уточнення поняття практика. Чи існує розмежування між теорією і практикою, або академічне теоретизування, навчання та викладання теж можна вважати практикою. Потребує уточнення розуміння поняття спільноти за умов розмивання спільнот, що базуються на спілкуванні обличчям до обличчя (face-to-face communities), чи не потрібно розвивати стратегії колективної дії в умовах відсутності спільноти. Взагалі, що спонукає тих, хто об'єднався будувати мости, чому академічні працівники і активісти диференціюють себе. Навіть навколо засадничих для групи термінів повалення (subversion) і трансформація (transformation) виникає дискусія стосовно меж повалення і трансформації домінуючих дефініцій освіти та форм інституціональної влади. Підсумовуючи, засновники гурту ставлять питання, що ми розуміємо під радикальною освітою, коли існує багато різних підходів до її розуміння (Critical Pedagogy/Popular Education Group, 2010, p. 13–15).

На наш погляд, перелік величезної кількості дискусійних питань, який ми навели дуже стисло, доводить, що процес об'єднання не був простою справою. Учасники гурту йшли до нього з 2004 року, однак принципова зміна ситуації у 2008 році прискорила їх об'єднання. Д. Аджемоглу і Дж.А. Робінсон підкреслюють значення широкої коаліції заради прориву з порочного кола екстрактивних політичних і економічних суспільних інститутів (Acemogly, Robinson, 2013, p. 366, 402, 460). Модернізація системи освіти потребує такої самої широкої коаліції, у середині якої безперечно залишиться низка дискусійних теоретичних питань. Але спільні засадничі принципи і мета дозволяють у критичних умовах об'єднатися, як то сталося у Великій Британії.

Отже, необхідність модернізації усієї системи освіти, з якою в умовах піднесення глобального інформаційного капіталізму, наближення соціальних наслідків четвертої промислової революції стикаються усі країни глобального світу, спонукає нас розширити горизонт теоретичних пошуків і напрямів практичної діяльності. Розгляд теоретичних інтенцій критичної педагогіки і народної (популярної) освіти, з'ясування засадничих умов і мети їх об'єднання в єдиний гурт у Великій Британії дозволяє нам оновити наше бачення місця освіти у суспільному житті.

Список використаних джерел

1. Гайденко В., 2006. Філософія освіти в Бразилії: критична педагогіка Пауло Фрейре. Філософія освіти. № 2 (4). С. 91 – 99.
2. Гайденко В., Предборська І., 2005. Відчуження знання як проблема філософії освіти: теорії, практики, парадокси, політики та перспективи. Філософія освіти. № 1. С. 159 – 166.
3. Гендерна педагогіка: хрестоматія, 2006. Навч. посібник за ред. В. Гайденко. Суми: “Університетська книга”.
4. Жарук І.В., Голубева М.О., Макаренко О.М., Ємельяненко С.А., 2014. Освіта дорослого населення: вирішення проблеми в Європі. Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. Т. 162. С. 29 - 32.
5. Павлик Н.П., 2016. Розвиток неформального сегмента у системі неперервної освіти. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. №1-2. С. 7 – 12.
6. Радіонова І.О., 2005. Теоретичні інтенції і практичний досвід критичної педагогіки. Філософія освіти. №1. С. 74 – 85.
7. Фрейре П., 2003. Педагогіка пригноблених. Переклад з англійської О. Дем'янчук. Київ: Юніверс.
8. Acemogly D., Robinson J.A., 2013. Why Nations Fail. The origins of Power, Prosperity, and Poverty. Croydon: CPI Group.
9. Amsler S., 2010. 'Education as a critical practice'. In: Sarah Amsler, Joyce E. Canaan, Stephen Cowden, Sara Motta and Gurnam Singh Why critical pedagogy and popular education matter today. [online]. C-SAP. Available at: http://www.lulu.com/items/volume_67/8291000/8291569/1/print/Critical_Pedagogy_Popular_Education.pdf [Accessed 16 March 2019].
10. Arnold Rick, Bev Burke, Carl James, D'Arcy Martin, Barb Thomas, 1991. Educating for a Change. Toronto: Doris Marshall Institute for Education and Action.
11. Critical Pedagogy/Popular Education Group, 2010. In: Sarah Amsler, Joyce E. Canaan, Stephen Cowden, Sara Motta and Gurnam Singh Why critical pedagogy and popular education matter today. [online]. C-SAP. Available at: http://www.lulu.com/items/volume_67/8291000/8291569/1/print/Critical_Pedagogy_Popular_Education.pdf [Accessed 15 March 2019].
12. Crowther J., 2010. 'Why critical pedagogy and popular education matter'. In: Sarah Amsler, Joyce E. Canaan, Stephen Cowden, Sara Motta and Gurnam Singh Why critical pedagogy and popular education matter today. [online]. C-SAP. Available at: http://www.lulu.com/items/volume_67/8291000/8291569/1/print/Critical_Pedagogy_Popular_Education.pdf [Accessed 10 March 2019].
13. Kellner D., 1998. Multiple Literacies and Critical Pedagogy in a Multicultural Society. The promise of multiculturalism: education and autonomy in the 21st century. Ed. by G.Katsiaficas and T.Kiros. N.Y.: Routledge. P. 211 - 236.
14. McLaren P., 1995. Critical Pedagogy and Predatory Culture, Oppositional Politics in a Postmodern Era. London: Routledge.

References

1. Gaidenko V., 2006. Filosofiya osviti v Braziliï: kritichna pedagogika Paulo Freire. Filosofiya osviti. № 2 (4). S. 91 – 99.
2. Gaidenko V., Predbors'ka I., 2005. Vidchuzhennya znannya yak problema filosofii osviti: teorii, praktiki, paradoksi, politiki ta perspektivi. Filosofiya osviti. № 1. S. 159 – 166.
3. Genderna pedagogika: khrestomatiya, 2006. Navch. posibnik za red. V. Gaidenko. Sumi: “Universitets'ka kniga”.
4. Zharuk I.V., Golubeva M.O., Makarenko O.M., Emel'yanenko S.A., 2014. Osvita doroslogo naseleण्या: virishennya problemi v Evropi. Naukovi zapiski NaUKMA. Pedagogichni, psikhologichni nauki ta sotsial'na robota.

T. 162. S. 29 - 32.

5. Pavlik N.P., 2016. Rozvitok neformal'nogo segmenta u sistemi neperervnoi osviti. Neperervna profesiina osvita: teoriya i praktika. №1-2. S. 7 – 12.
6. Radionova I.O., 2005. Teoretichni intentsii i praktichni dosvid kritichnoi pedagogiki. Filosofiya osviti. №1. S. 74 – 85.
7. Freire P., 2003. Pedagogika prignoblenikh. Pereklad z angliis'koi O. Dem'yanchuk. Kiiv: Yunivers.
8. Acemogly D., Robinson J.A., 2013. Why Nations Fail. The origins of Power, Prosperity, and Poverty. Croydon: CPI Group.
9. Amsler S., 2010. 'Education as a critical practice'. In: Sarah Amsler, Joyce E. Canaan, Stephen Cowden, Sara Motta and Gurnam Singh Why critical pedagogy and popular education matter today. [online]. C-SAP. Available at: http://www.lulu.com/items/volume_67/8291000/8291569/1/print/Critical_Pedagogy_Popular_Education.pdf [Accessed 16 March 2019].
10. Arnold Rick, Bev Burke, Carl James, D'Arcy Martin, Barb Thomas, 1991. Educating for a Change. Toronto: Doris Marshall Institute for Education and Action.
11. Critical Pedagogy/Popular Education Group, 2010. In: Sarah Amsler, Joyce E. Canaan, Stephen Cowden, Sara Motta and Gurnam Singh Why critical pedagogy and popular education matter today. [online]. C-SAP. Available at: http://www.lulu.com/items/volume_67/8291000/8291569/1/print/Critical_Pedagogy_Popular_Education.pdf [Accessed 15 March 2019].
12. Crowther J., 2010. 'Why critical pedagogy and popular education matter'. In: Sarah Amsler, Joyce E. Canaan, Stephen Cowden, Sara Motta and Gurnam Singh Why critical pedagogy and popular education matter today. [online]. C-SAP. Available at: http://www.lulu.com/items/volume_67/8291000/8291569/1/print/Critical_Pedagogy_Popular_Education.pdf [Accessed 10 March 2019].
13. Kellner D., 1998. Multiple Literacies and Critical Pedagogy in a Multicultural Society. The promise of multiculturalism: education and autonomy in the 21st century. Ed. by G.Katsiaficas and T.Kiros. N.Y.: Routledge. P. 211 - 236.
14. McLaren P., 1995. Critical Pedagogy and Predatory Culture, Oppositional Politics in a Postmodern Era. London: Routledge.

КРИТИЧЕСКАЯ ПЕДАГОГИКА/НАРОДНОЕ (ПОПУЛЯРНОЕ) ОБРАЗОВАНИЕ: ОТ ДЕМАРКАЦИИ К КОАЛИЦИИ

И.А. Радионова

Статья посвящена анализу теоретических оснований и практических последствий объединения критической педагогики и народного (популярного) образования. Доказывается, что атмосфера кризиса в обществе и образовании актуализировала поиски «критической надежды» в отношении возможности трансформировать формальное и неформальное образование. Подчеркивается, что общие основные принципы и цель, даже на фоне теоретических дискуссий, позволяют в критических условиях объединиться, как это произошло в Великобритании. Подчеркивается значение широкой коалиции для модернизации системы образования.

Ключевые слова: критическая педагогика, объединение «Группа критическая педагогика/народное (популярное) образование», народное (популярное) образование, модернизация системы образования.

CRITICAL PEDAGOGY/POPULAR EDUCATION: FROM DEMARCATION TOWARDS COALITION

I. Radionova

The beginning of the 21st century has posed numerous challenges for the global population, including the growth of inequality both worldwide and in specific societies. Inequality in access to good education is also increasing. The debate on our understanding of what modern education should be like is broadening. It was this atmosphere of crisis in society and education in the UK after the 2008 global financial and economic downturn that galvanised the search for "critical hope" for the possibility of transforming formal and informal education. For the sake of this hope, representatives of critical pedagogy and popular education have united

into a single group (Critical Pedagogy/Popular Education Group). Modernisation of the education system in Ukraine also requires unity of all those interested and involved in the education process. Thus, the UK's experience is of considerable interest. The possibility and rationale of combining these two areas into a single Critical Pedagogy/Popular Education Group in the UK has so far remained under-researched.

The article studies theoretical preconditions and practical consequences of the combination of critical pedagogy and popular education in the UK.

It is emphasised that the common basic principles and purpose, even with the background of theoretical debate, create unity in critical conditions, as it has occurred in the United Kingdom. Common for critical pedagogy and popular education are: the orientation towards the student's life experience; confidence in representation of politics in education; resistance against official hierarchies; development of critical thinking; and critical reflection on important subjects of public life with a view to improve it. However, critical pedagogy and popular education cannot be considered as one and the same. Popular education goes beyond the boundaries of traditional educational institutions with the aim of maximum adaptation to the experience of those who are studying. It aims to meet with the learners not only in the field of their experience, but also in the literal sense: in their homes, public spaces, and so on. Representatives of popular education also do not differentiate the positions of the teacher and the student, emphasising that their experience is of equal importance. Thus, popular education is based on a horizontal connection instead of the usual vertical hierarchies in the educational space.

The process of popular education should correspond to the following general characteristics: its curriculum should be based on the concrete experience and material interests of people in the communities of resistance and struggle; its methods and practices of teaching are collective and focused on the group unlike individual learning and development; and it tries where possible to promote direct links between education and social actions.

Critical pedagogy, like popular education, also focuses on the student's life experiences. Critical pedagogy offers a curriculum which focuses on the study of everyday life, informal and popular culture, historical models of governance, the subjectivity and identity of the individual. Thus, critical pedagogy interprets pedagogical reality as widely as possible, which allows its theorists to unite with popular education in order to solve social and transformational problems through socio-pedagogical practices.

Critical Pedagogy / Popular Education Group has united theorists, political activists, artists and people's educators for the sake of progressive education in the purpose of social change. Common to them is the recognition of deep injustice, dehumanization and attacks on human dignity in many areas of life of the founders of the group, and the lives of those who are less privileged than the founders of the group. This group has connected those working in formal educational institutions to others beyond their boundaries. The aim of the group, as the founders emphasise in its program document, is to enable those involved in social transformation and political struggle in formal and informal education to integrate their knowledge, to develop pedagogy of involvement, life and hope in order to break down the barriers between informal and formal education and connect them again to make possible a progressive change; rethink university as a radically democratic social and political institution; change individualised atomisation, instrumental and fatalistic thinking proposed by neoliberalism under the slogan "there is no alternative"; combine activism outside the academic institutions and inside them; combine academic theory and practice in order to improve the world; use the experience of other institutions, movements, and groups with similar views; and develop an independent community of those working for social justice and a sustainable future.

We emphasise that the union emerged for the sake of joint actions, while theoretical differences undoubtedly remain. In the opinion of the group's founders, a number of issues are still subject to debate. Among them is the refinement of the concept of practice – namely, whether there is a distinction between theory and practice, or whether academic theory, learning and teaching can be considered practices. There is also a need to clarify the understanding of the

concept of community in the environment of blurring of face-to-face communities, and whether there is a need to develop a collective action strategy in the absence of community. There is even discussion around the basic vocabulary terms of the group, subversion and transformation. There is debate about the limits of the subversion and transformation of the dominant definitions of education and the forms of institutional power.

In our opinion, the long list of discussion points proves that the process of integration was not a simple matter. The task of modernising the education system in Ukraine needs the same broad coalition, in the middle of which there will undoubtedly be a number of controversial theoretical issues. However, the common ground principles and purpose would allow us to unite in critical conditions, as it happened in the UK.

The consideration of the theoretical intentions of critical pedagogy and popular education, the clarification of the underlying conditions and the purpose of their unification into a single group in the UK allows us to renew our vision of the place of education in public life.

Key words: critical pedagogy, Critical Pedagogy/Popular Education Group, popular education, modernisation of education system.